VIIKONVAIHDE

PASSIPAIKALLA

Stubb tuli kaapista

Eurooppa-ministeri **Alexander Stubb** (kok.) palaa sankarina kotiinsa Brysseliin. Kuuden vuoden karkotus henkilökohtaiselle pirunsaarelle Suomeen päättyy.

Vapautumisensa kunniaksi Stubb lupaa puhua, mitä ajattelee. Aluksi hän ilmoitti, että omistajien valtuutetut edustajat eli poliitikot eivät saa puuttua valtionyhtiöiden asioihin.

Eduskunta kävi kaksi kuukautta sitten, marraskuun lopulla laajan keskustelun valtion omistajaohjauksesta. Ministeri Stubb ei lausunut siinä keskustelussa yhtään mitään. Kuka esti kansanedustajaa?

Aikaisemmassa tehtävässään Suomen ulkoministerinä Stubb puhui esimerkiksi Georgian sodan yhteydessä läpiä päähänsä kenenkään estämättä. Mikä sulki suuren suun?

Hiirulainen hoipertelee

Marraskuun keskustelussa tuore valtionyhtiöministeri **Pekka Haavisto** (vihr.) linjasi, että valtio ei voi omistajana olla Herra Hiirulainen. Työministeri **Lauri Ihalainen** (sd.) tuki ajatusta.

Kokoomuksen riviedustajat olivat linjakeskustelussa korvia särkevästi hiljaa. Valtio-omistajan puhdasta puuttumattomuutta propagoi RKP:n **Lars Erik Gästgivars**.

Mutta elinkeinoministeri **Jan Vapaavuori** (kok.) epäili realistisesti, että nykyinen jako strategisiin ja sijoitusyrityksiin on liian karkea. Järjestelmää ei ole viritetty sitä varten, että myös sijoitusyhtiöt voivat olla elinkeinopolitiikan välineitä.

Valtionyhtiöministeri **Jyri Häkämiehen** (kok.) perustama valtion sijoitusomaisuutta hallinnoiva Solidium Oy menetti puhtautensa viimeistään silloin, kun se strategisista syistä osti Elisan islantilaisosakkeet. Rautaruukin menettäminen ruotsalaisille on sen jälkeen vain yksi rengas ketjussa, jossa omistajan eli maan hallituksen rooli on epäselvä,

Vanhaa venäläistä maata

Eduskunnan joululoman raikkaimpia tapahtumia oli Etelä-Karjalan edustajan **Suna Kymäläisen** (sd.) lakialoite maanomistuksen kieltämisestä Eta-alueen ulkopuolisilta. Suomeksi se tarkoittaa, että venäläiset eivät saa ostaa Suomesta maata.

Kymäläinen keräsi aloitteelle yli sata allekirjoittajaa, joten se olisi periaatteessa päässyt asialliseen valiokuntakäsittelyyn. Kohun vuoksi nimiä alettiin vetää pois. Alkuviikosta allekirjoittajia oli enää 88.

Aloitteen sortuminen sydämistytti niitä, joiden mielestä Venäjän pitäisi vastavuoroisesti myöntää suomalaisille oikeus omistaa sikäläistä maata. Pienempi ryhmä vaatii itärajan sulkemista kaikelta kanssakäymiseltä.

Sitten ovat vielä raivostuneet suomalaisjobbarit, jotka aikoivat ostaa Saimaan rannat halvalla ja myydä ne huippuhinnoilla. Venäläisten hintataso romahdutti bisneksen.

Soinin kiusaksi

Kymäläisen aloite ei ollut koelaukaus vaan pitkäaikaista tavoitteellista toimintaa. Jos 2007 vaaleissa hän keräsi alueensa ihmisiä ärsyttäneestä venäläisten maanomistuksesta adressin ja 2011 se oli hänen keskeinen vaaliteemansa.

Kymäläisen populismi soitteli riittävän monen äänestäjän sielun kannelta. Perussuomalaiset eivät saavuttaneet Imatran seudulla merkittävää kannatusta, vaikka **Timo Soini** (ps.) asetti ääniharavaksi oman anoppinsa. Komea suoritus.

Aloitteella Kymäläinen toteutti oman vaalilupauksensa. Suuressa salissa käydään varmaan kipakka lähetekeskustelu, jossa todetaan, ettei ongelmaa voi Kymäläisen aloitteella ratkaista. Totuuskin pitää nimittäin kertoa.

Kymäläisen aloite päätyy aloitteiden hautausmaalle, jossa kymmenet tuhannet kaltaisensa viruvat tutkimatta teloitettuna. Siellä jossakin ovat myös kuopiolaisen **Markku Rossin** (kesk.) samasta asiasta tekemät kaksi aloitetta.

PEKKA ALAROTU

MT 50 VUOTTA SITTEN – LA 1.2.

Eero Mäntyranta toi Suomelle odotetun kultamitalin 30 kilometrillä Innsbruckin talviolympialaisista. Pellolainen tullivartija oli täysin ylivoimainen johtaen hiihtoa alusta loppuun ja kukisti pahimmat kilpailijansa, norjalaisen Harald Grönningenin ja Neuvostoliiton Igor Vorontsihinin, yli minuutin erolla, hehkutettiin MT:ssä.

ERKKI VOUTILAINEN

Eduskunnan puhemies Johannes Virolainen pitää puhetta MTK:n juhlatilaisuudessa 17.6.1967 Kalastajatorpalla. Edessä järjestön silloinen puheenjohtaja, sittemmin ministeri Veikko Ihamuotila puolisonsa Anna-Liisa Ihamuotilan kanssa.

Sivistyspoliitikko Johannes Virolainen

Johannes Virolaista voi hyvällä syyllä nimittää sivistyspoliitikoksi. Kiertokoulusta opintielle lähtenyt Virolainen ajoi määrätietoisesti ilmaista peruskoulua, maan kattavaa korkeakouluverkostoa ja opintotukea.

Ikuinen evakko, isäntärenki, talonpoikaisjohtaja ja heimopäällikkö ovat **Johannes Virolaisesta** käytettyjä määritelmiä. Niistä huokuu historia, maistuu multa ja kaikuu Karjala.

Virolaisesta voi maalata myös sivistyspoliittisen muotokuvan. Siinä kuvassa mies jää asioiden taakse. Sen verran merkittäviä olivat hänen eteenpäin viemänsä sivistyspoliittiset uudistukset.

Ilmainen peruskoulu, maan kattava korkeakouluverkosto ja opintotukijärjestelmä ovat kovia saavutuksia. Ne ovat pysyneet suomalaisen hyvinvoinnin perustana.

Jos 1960-luvulla liikkeelle laitetut uudistukset voidaan johonkin poliittiseen päättäjään liittää, niin Johannes Virolaiseen.

Lapsuuden etuoikeus

Virolaisen opintie alkoi viisivuotiaana kiertokoulusta. Kansakoulun Johannes aloitti syksyllä 1923. Jo kuukauden kuluttua opettaja **Reino Pentikäinen** kysyi **Paavo Virolaiselta**: ”Saisinko siirtää tuon teidän nuorimman poikanne ensimmäiseltä toiselle luokalle?”

Opettaja halusi siirtää oppilaansa luokkaa ylemmäksi, sillä asiat jo osannut vilkas poika häiritsi muita eikä seurannut opetusta. Lupa tuli, ja Johannes siirtyi toiselle luokalle.

Ei ihme, että keväällä 1924 opettaja ehdotti Johanneksen laittamista Viipuriin oppikouluun. Isä ei ajatusta vastustanut, huomautti kuitenkin, että perheen lapsista kukaan ei ollut voinut jatkaa opintiellä kansakoulun jälkeen.

Johannekselle, kuudennelle perheen kahdeksasta lapsesta, suotiin koulunkäynnin etuoikeus. Sen uhrauksen ja arvon hän jo lapsuudessaan ymmärsi.

Talonpoika herrain kouluun

Johanneksen äitiä **Anna-Lydiaa** askarrutti pojan lähtö herrain kouluun. Matka Yläsommeesta Viipuriin oli vain 16 kilometriä, mutta henkisenä matkana kymmenvuotiaan lähettäminen viikoksi kaupunkikortteeriin oli paljon enemmän.

Pysyisivätkö talonpoikaiset arvot koulua käyvän Johanneksen mielessä? Kyllä pysyivät.

Johannes Virolaisesta tuli Yläsommeen ensimmäinen ylioppilas, maatalous- ja metsätieteen tohtori. Hän noudatti kotoa perittyjä arvoja – ja pysyi talonpoikana. Yläsommeen Paakkasen kantatilan talonpoikaiset arvot juurtuivat ja kasvoivat myös Lohjan Vironperällä.

Kotikylä pysyi Johannes Virolaisen mielessä hänen linjatessaan hyvän elämän lähtökohtia. Kyläharmonia ja hajakeskitys eivät olleet vain maalaisromantiikkaa, vaan varteenotettavaa yhteiskuntapolitiikkaa.

”Jumalan pelko, yksinkertaiset ja puhtaat elämäntavat, isänmaan rakkaus ja elävä kansallistunto”, kirjasi Virolainen sivistystyön lähtökohdaksi Maaseutuhenkisessä elämänkatsomuksessa 1949. Ne olivat osa Suomen koululaitoksen kehittämistä, mutta myös arvoja, jotka luontevasti kasvoivat maaseutuyhteisöissä.

Peruskoulu toi tasa-arvon

Virolainen viitoitti ”kulttuuridemokratiaa”: Kaikkien kansalaisten piti päästä aloittamaan elämänsä samalta viivalta. Maaseudun lapset olivat huonommassa asemassa, koska usein vain kansakoulu – ja sekin pätevien opettajien puuttuessa tasoltaan heikkona – jäi maaseutulasten ainoaksi opinahjoksi.

Lasten koulutuksellinen tasa-arvo toteutui vasta 1970-luvun peruskoulu-uudistuksen käynnistyessä. Pohjaa uudistukselle oli rakennettu jo 1930-luvun komiteamietintöjen yhtenäis- tai pohjakoulusuunnitelmissa.

Tarvitaan oikea poliittinen ajoitus ja toteutus, oivaltaja ja tekijä. Peruskoulu-hankkeessa tekijät olivat opetusministerit, Kouluhallituksen pääjohtaja **Reino Oittinen** (1966–68) ja Johannes Virolainen (1968–70). Toinen oli sosialidemokraatti ja toinen keskustalainen, ja juuri heidän puolueidensa voimalla hanke eteni.

Oittisen johdolla laadittiin lakiesitys, jonka Virolainen vei eduskunnassa päätökseen suuren puolueen ja sen puheenjohtajan voimalla ja arvovallalla. Helppoa se ei ollut, omassakin puolueessa oli vastustusta. Hanketta epäiltiin liian kalliiksi. Tarvittiin myönnytyksiä ja kompromisseja.

Keskustapuolue halusi peruskoulu-uudistuksen alkavan syrjäseuduilta ja etenevän pohjoisesta etelään. Näin tapahtui. Peruskoulu oli suuri saavutus.

> Johannekselle, kuudennelle perheen kahdeksasta lapsesta, suotiin koulunkäynnin etuoikeus.

Vuosikymmenten aikana periaate kaikkien lasten oikeudesta koulutukseen on säilynyt.

Korkeakouluja maan eri osiin

Peruskoulun lisäksi Virolainen ajan suurimpia sivistyspoliittisia saavutuksia oli korkeakoululaitoksen laajentaminen maan eri osiin. Se oli Maalaisliitossa esillä heti sodan päättymisen jälkeen.

V. J. Sukselainen esitti syksyllä 1944 ”hajakeskityskomiteaa”. Tavoitteena oli hajauttaa teollisuutta sekä valtion toimintoja ja virastoja määrättyihin maaseutukeskuksiin vaihtoehtona Helsinkiin keskittämiselle.

Sukselainen ehdotti Teknillisen korkeakoulun siirtämistä pois Helsingistä.

”Pyrkimällä keskittämään korkeakoulutoimintaakin johonkin Helsingin ulkopuolelle voitaisiin luoda maahan uusi kulttuurikeskus, johon huomattava osa Helsingin henkisiä voimia voitaisiin siirtää.”

20 vuotta myöhemmin pääministeri Virolainen linjasi 1966: ”Korkeakoulupolitiikassa on noudatettava valtakunnallisen desentralisaation periaatetta ja siten parannettava ennen muuta periferisten alueiden kehityspyrkimyksiä.”

Niin keskustajohtoiset hallitukset olivat 1950-luvun lopulta lähtien tehneetkin. Se saavutus jää usein vaille ansaitsemaansa arvostusta, koska yhteiskuntapoliittinen huomio on kiinnittynyt Suomen teollistamiseen.

Opintotuelle perusta

Virolainen listasi 1966 korkeakoulupoliittisia saavutuksia: Oulun yliopiston perustaminen, Yhteiskunnallisen korkeakoulun siirto Tampereelle, Jyväskylän kasvatusopillisen korkeakoulun muuttaminen yliopistoksi, Tampereen ja Lappeenrannan teknillisten korkeakoulujen sekä Kuopion ja Joensuun korkeakoulujen sekä Vaasan kauppakorkeakoulun perustaminen.

Virolaisen mielestä ylioppilaiden kasvava määrä oli Suomelle eduksi. Linjaus vuodelta 1966 kantaa tässäkin ajassa:

”Ei koulutustason korkeus millekään maalle ole vahingoksi, päinvastoin se on suuri pääoma. Mutta opiskelijat on ohjattava nimenomaan niille aloille, missä on työmahdollisuuksia.”

Johannes Virolainen asetti tavoitteeksi, että yhteiskunta maksaisi kaikki koulutuksesta aiheutuvat menot.

Siinä oli opintotukijärjestelmän perusta: ”On myös viipymättä selvitettävä kotipaikkakuntansa ulkopuolella asuvien opiskelijoiden asuntokysymyksen järjestäminen sekä opiskelijapalkkakysymys.”

Titteleidensä arvoinen mies

Korkeakoulujen perustamisten ja koulutuksen uudistamisen taustalla oli presidentti **Urho Kekkosen** tahto. Asiaa paimensi hallituksessa ja eduskunnassa eteenpäin Johannes Virolainen.

Maaliskuussa 1966 hyväksytty laki korkeakoululaitoksen kehittämisestä on kansakunnan historian tärkeimpiä lakeja.

Yhteiskunnallisiin uudistuksiin tarvitaan aikaa – ajattelijoita, puhujia ja tekijöitä. Johannes Virolainen sai elää pitkän elämän – olla ajattelija, puhuja ja tekijä. Talonpoika, tohtori ja valtioneuvos Johannes Virolainen on sivistyspoliitikkonakin titteleidensä arvoinen.

PEKKA PERTTULA

Valtiotieteiden tohtori Pekka Perttula on toiminut muun muassa keskustan puoluesihteerinä ja eduskuntaryhmän pääsihteerinä.

SYNTYMÄSTÄ SATA VUOTTA

Pitkäaikaisin ministeri

Valtioneuvos Johannes Virolainen syntyi 31.1.1914 Viipurin maalaiskunnassa, Yläsommeen kylässä. Kuoli 11.12.2000 Lohjalla.
Kylänsä ensimmäinen ylioppilas, maa- ja metsätaloustieteen tohtori, valtioneuvos, maanviljelijä.
Kansanedustaja 1945–1983 ja 1987–1991, yhteensä 43 valtiopäivät.
Puhemies 1966–1968 ja 1979–1982.
Pitkäaikaisin ministeri, yhteensä 6169 päivää: pääministeri 1964–66, maatalousministeri, sisäministeri, ulkoministeri, opetusministeri, valtiovarainministeri, salkuton ministeri lukuisissa eri hallituksissa.
Vaikutti toiminnallaan ratkaisevasti peruskoulun ja maakuntayliopistojen syntyyn.
Turvasi ruotsin kielen aseman koulu-opetuksessa.
Maalaisliiton, sittemmin Keskustapuolueen, puheenjohtaja 1965–1980. Muutti Maalaisliiton nimen Keskustapuolueeksi.
Kirjoitti yhteensä 22 kirjaa. Viimeisin kirja Valtioneuvos muistelee ilmestyi vuonna 2000.